

АМЕРИКА БАЧИТЬ ДОГІДНИЙ ЧАС ДЛЯ ЗАМИРЕННЯ

ВАШИНГТОН. — Під час своєї промови, виголошеної заходами місцевого щоденника „Стар”, Соммер Велес, заступник секретаря стейту, потвердив вістки, що американський уряд шукає способів причинитися до заведення загального миру.

На думку уряду, говорив Велес, тепер є догідний час для зроблення угоди між державами про мирну економічну конкуренцію та обмеження зброєнь.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА ПРОСИТЬ АМЕРИКАНСЬКОЇ ДОПОМОГИ.

ВАШИНГТОН. — Владімір Гурбан, чехословацький посол у Злучених Державах, апелює до американського уряду помогти Чехословаччині полагодити справу втікачів з судетських країв, що втекли звідти перед наступом німецьких військ.

Секретар стейту Гол, на котрого руки передано цей заклик, заявив свою симпатію для утікачів. Гурбан сказав Голові, що міжурядовий комітет у Лондоні не робить іще для втікачів нічого.

ПРИГІДЖАЄ КОРАБЕЛЬ, ПЕРЕЛАДОВАНИЙ УТІКАЧАМИ ПЕРЕД ВІЙНОЮ.

НЮ ЙОРК. — „Квін Мері”, великий корабель підприємства „Кюнард Гвайт Стар”, приїхав сюди в понеділок, переповнений ущерт пасажирами, що втікали з Європи перед страхіттям війни.

Мав він 2,112 пасажирів. Навіть гімнастична зала корабля була перемінена на спальню. Під час подорожі корабельна команда відбувала з пасажирами вправи на випадок нападу підводних лодок.

МЕКСИКО ЗАБИРАЄ ГЕРСТВОУ ЗЕМЛЮ.

МЕКСИКО. — На основі останнього декрету мексиканського президента мексиканський уряд забрав на публичну власність між іншим 17,980 акрів землі, що належала до відомого американського газетного власника, Вільяма Рендолфа Герста.

Земля лежить у стейті Чіава й була записана як власність підприємства „Бабікора Інвестмент Ко.”

ДАЕС ОБИЦЯЄ РОЗСЛІДИТИ ФАШИСТІВСЬКИХ ФАБРИКАНТІВ.

ВАШИНГТОН. — Конгресмен Даес, голова конгресового комітету для розсліду „неамериканських акцій і пропаганд”, відповів дирекції Краєвого Союзу Фабрикантів, що він справді наміряє розслідувати, котрі саме американські фабриканти піддержують своїми фондами фашистівську й нацистичну пропаганду в Америці.

БУНД ВНОСИТЬ ВІДКЛИК.

БРУКЛІН (Ню Йорк). — Місцевий апеляційний суд дістав відклик німецьких нацистичних симпатиків, засуджених присяжними повіту Софовк 12. липня за неподання урядові списку своїх членів. Відклик каже, що члени організації не є зобов'язані складати присягу вірності Гітлерові, як це було зізнане на розправі.

БОРОТЬБА МІЖ ЮНІЯМИ.

ГЮСТОН (Тексас). — У своїй вступній промові на 58. річній конвенції Американської Федерації Праці президент організації, Вільям Грін, закидав Комітетові Промислової Організації бажання розбити Американську Федерацію Праці та завести „одну велику юнію”, як цього, мовляв, хочуть комуністи.

Грін говорив теж, що Краєва Рада Робітничих Відносин є союзницею Комітету Промислової Організації.

ПАРТІЯ ПРАЦІ ІМЕНУЄ КАНДИДАТІВ.

НЮ ЙОРК. — Стейтова конвенція Американської Партії Праці іменувала своїми кандидатами на уряд стейтового губернатора Герберта Лімена, на становище сенатора Роберта Вагнера. Ці кандидати були теж іменовані стейтовою Демократичною Партією.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ДИПЛОМАТ ЗГИНУВ НА ПОЛЮВАННІ.

РИЧМОНД (Вірджинія). — Від вистрілу власної рушниці під час випадку на полюванні згинув тут 56-літній американський дипломат Річард Крейн, що був свого часу представником Злучених Держав у Чехословаччині.

ПРОТИ ДИТЯЧОЇ ПРАЦІ В ГАЗЕТНІМ ПРОМИСЛІ.

ВАШИНГТОН. — Генеральний синдик Американського Союзу Видавців Газет порадив газетним накладкам відправити з роботи всіх продавців газет, котрі не мають 14 років життя.

ЗА ПРАЦЮ ДЛЯ СТАРШИХ РОБІТНИКІВ.

ВАШИНГТОН. — Конгресмен Джеймс Мід виступив публично за встановлення постійного федерального бюро для шукання праці робітникам, що мають понад 45 літ життя.

ДО УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ В АМЕРИЦІ!

Світ переживає тепер важку політичну кризу. Тріщать кордони усталених держав і без війни переходять краї під нову владу. Часи непервни й не знати, де цей рух задержиться.

Дотикає ця криза безпосередньо й український народ, бо в Чехословаччині, котра цю кризою найбільше захоплена, знаходиться частина української території з трьома чвертьми мільона людей українського роду. Колись у давнині ці люди були самостійною державою та були зв'язані державною організацією з рештою українських земель. Потім довгі віки ця земля стогнала під страшним мадярським ярмом. По світовій війні вона зазначила своє бажання належати до української держави як сутня частина великого українського народу, що сягає від Карпат по Кавказ, від Тиси й Попраду по Припять, Дон і Кубань.

З упадком Української Народної Республіки Закарпаття попало не зо своєї волі під чехословацьку державу, котра обіцяла йому тоді повну національну автономію. 18 років Закарпаття надармо ждало від Чехословаччини виконання цієї обіцянки. Чехословаччина цієї обіцянки не виконала, а зате використовувала лачне економічне положення краю й партійну боротьбу, щоб здержувати природний, матеріальний і культурний розвій краю в інтересі власного панування.

В останній кризі українці Закарпаття на зїзді представників різних установ в Ужгороді уповажнили Першу Українську Центральну Раду говорити авторитетно в імені всього українського населення Закарпаття.

Хвилина стала справді грізна, бо до українських земель під Чехословаччиною піднесли претенсії різні сусіди, передовсім Польща, яка боїться, що поширення прав українців на Закарпатті може відбитися на політиці українців за Карпатами під польською окупацією, та Мадярщина, котра домагається тепер Закарпаття в імені так званих історичних прав Мадярщини. Заходить небезпека, що Мадярщина й Польща погодяться коштом Закарпаття.

Грізне положення Закарпатської України комплікується ще й тим, що навіть загрожена її втрата Чехословаччина далі не дає корінному українському населенню і його вибраним представникам повної свободи висказувати свою волю про майбутню державну приналежність. До того український народ не має ні в одній частині своєї території самостійної держави, яка могла б виступити в обороні наших братів на Закарпатті. Поза Чехословаччиною українці знаходяться теж під чужими окупантами, які не дають їм виступати свobodно в обороні своїх братів на Закарпатті.

Заступитися за своїх братів на Закарпатті можуть свobodно лише ті українські імigrанти, що тепер знаходяться у вільних державах світу, а передовсім ми, українські імigrанти в Америці. Лише ми можемо висказуватися свobodно й домагатися такого права для братів у рідній землі. Ми одні можемо без обмежень звертати увагу світової опінії на положення наших братів.

Тому українській імigrації на свobodній землі Америки треба використати це право й виступити всіма можливими способами з висказами свого живого зацікавлення долею тої частини українського народу, що є під Чехословаччиною. Нам треба вислати з усяких зборів, віч та маніфестацій телеграми до урядів Злучених Держав і інших великих держав та до міждержавної комісії, що має наглядати над остаточним усталенням границь Чехословаччини, і в цих телеграмах та письмах треба нам добиватися того, щоб нашому народові Закарпаття вільно було, безпосередньо, чи посередньо, через Українську Центральну Раду в Ужгороді, висказувати свою волю про майбутню державну приналежність зовсім свobodно, себто без страху переслідувань з боку влади, без огляду на те, яка ця воля не була б, себто, хочби вона була за повну самостійність.

У той самий час нам треба пригадати світові, що крім закарпатських українців знаходяться ще понад сорок мільонів поневолених українців під польською, московською й румунською окупацією, та що світовий мир не буде так довго утретаний, поки весь український народ не звільниться від цих окупантів та не заживе свobodно в соборній українській державі.

Ню Йорк, 3. жовтня 1938.

За виконний комітет Об'єднання Українських Організацій Америки:

ОМЕЛЯН РЕВЮК, голова,

ДМИТРО ГАЛИЧИН, секретар.

СОТКИ ТОН ОВОЧІВ ГНИЮТЬ.

„Вечерная Москва” гостро виступає проти господарки в московських елеваторах, призначених до магазинування овочів. Усі ці елеватори нездатні до вжитку. Хоч до Москви щоденно тепер привозять понад 136 тон овочів, їх нема на ринку, бо вони лежать на залізничній стації, або гниють в елеваторах.

КІСТЯК МАМУТА В ЧЕРНІВЦЯХ.

На одному з передмість Чернівців відкопано в глибині 2 метрів кістяк мамута. Кістяк є в доброму стані.

ДОПОМОГА ЖЕРТВАМ ГУРАГАНУ.

Червоний Хрест уже обкопив своєю організацією всі жертви гурагану. Він дає тепер допомогу 19,012 родинам.

ШУКАЮТЬ ПЕРЕЛ ЦІСАРЕВОЇ ЕЛІСАВЕТИ.

На острові Корфу повстало товариство, що має за ціль робити розшуки перел та інших дорожчихностей австрійської цїсареві Елісавети (дружини цїсаря Франца Йосифа I.), що їх вона закопала в одній з печер на цьому острові.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА”.

ЗАКАРПАТТЮ ГРОЗИТЬ ПРИЛУЧЕННЯ ДО МАДЯРСЬКОЇ

МАДЯРАМ ПОМАГАЄ МУСОЛІНІ.

РИМ. — Італійський урядовий орган „Інформационе Діпломатика” поміщує статтю, в якій накликає Чехословаччину, щоб чимскорше полагодила свої непорозуміння з мадярами, бо відкладання тільки загострює положення і може викликати для чехів тим гірші наслідки. Мусоліні порішив цілою силою піддержувати мадярів, щоб у той спосіб задержати їх у крузі італійської політики. В урядових колах говорять, що небавом Мусоліні піддержить далеко більші домагання Мадярщини, а саме прилучення до неї Закарпатської України й Словаччини, щоб у той спосіб мадяри дістали спільної границі з Польщею, ніби для протибольшевицького фронту.

„МИР НА ЗЕМЛІ, АЛЕ ЗБРОЙМОСЯ”.

ЛОНДОН. — В англійським парламенті здавав звіт зо своєї політики прем'єр Чеймберлін. Судячи по настроях в Англії, його політика повинна була знайти повне одобрення в парламенті. Проте були гострі критики тієї політики. Передовсім гостро критикував Чеймберліна за його уступство перед Гітлером Доф Купер, перший лорд англійської адміралії. Він говорив, що Чеймберлін все уступав перед Гітлером і боявся його дразнити. А Гітлер розуміє мову тільки сильного кулака. Гітлер попустив шойно тоді, коли побачив, що Англія мобілізує свою флоту. Якби Англія далі була погрожуєла силою, то Гітлер був би зм'як цілком. Доф Купер так захопився своїми словами, що мало не розплавився перед парламентом. Його піддержував провідник опозиції, Атлі, й уступилий міністер Іден. Також оплескували його промову багато інших послів.

Чеймберлін оборонявся тим, що так мусів зробити, щоб урятувати мир. Війна була б ні до чого не довела. Проте Чеймберлін зазначував, що Англія не сміє ні на хвилину припиняти своїх успішних зброєнь.

ГІТЛЕР ТРИУМФУЄ НА СУДЕТСЬКІЙ ТЕРИТОРІЇ.

БЕРЛІН. — Німецькі війська ступнево займають судетську територію. Гітлер удає там, що своєю присутністю скріпити влучення тої території до Німеччини. Все населення Судетів вийшло зустрічати Гітлера. Перед ним обсипувано цвітами вулиці. Всі кричали, що він їх спаситель. Обсипувано цвітами також вояків. Приняття було надзвичайно сердечне і правдиве.

ЧЕХИ ХОЧУТЬ ПОЗИЧКИ.

ПРАГА. — Тепер, коли чехам відібрано найкращі економічні території, чехи звернулися за границю за позичками. Англія обіцяла їм негайно виплатити 45 мільонів доларів. Також позичку дасть Франція.

Чехи тепер дуже озлоблені на Англію і Францію. Газети виливають більше ненависти у їх бік, ніж у бік Німеччини. Зміна така велика, що деякі газети тепер отверто заявляють, що краще погодитися вповні з німцями і в цілості включитися в круг їх впливів. Всеодно, чехи не остояться перед напором німців, а західні демократії їм не допоможуть.

СОВЕТИ АРЕШТУВАЛИ БЛІХЕРА.

МОСКВА. — В добре поінформованих колах говорять, що маршала Бліхера, команданта далеко-східної армії, таки арештовано. Вже від довгого часу в советській пресі ні словечком не згадувано про нього, хоч широко розписувалися советські газети про бої з японцями. Рекламували інших генералів, але про Бліхера не було ніде ні згадки. Невдамо поїхав на Далекий Схід маршал Ворошилов, який перевів там далекодучі зміни в персоналі. У висліді Бліхер попав у тюрму. За що його арештовано, покищо не відомо.

В ПАЛЕСТИНІ ДАЛІ КРИВАВІ РОЗРУХИ.

ЕРУСАЛІМ. — Арабські терористи напали вночі на жидівську оселю над берегами Галилейського озера і замордували 21 жидів, в тому 10 дітей. А жиди вбили шістьох арабів. Бомбові замаху в Палестині є нині звичайним, щоденним явищем.

ХЛІБ ЗАМІСЦЬ БОМБ.

МАДРИД. — Щоб ушанувати якось другу річницю повстання ген. Франка, його літаки поїхали над Мадрид і там скинули 170,000 бохонців хліба замість бомб.

АНГЛІЙЦІ ТВОРЯТЬ МІЖНАРОДНЮ АРМІЮ ДЛЯ СУДЕТІВ.

ЛОНДОН. — Англійський уряд признав п'ять тисяч вояків, які удадуться до Чехословаччини, щоб стерегти плебісциту. Крім того їде туди тисяча баварських англійських ветеранів. Франція й Італія також шлють туди п'ять тисяч військ.

"СВОБОДА" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Address: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

МАДЯРСЬКА ПРОСТЯГАЄ ЛАБЕТИ

З Будапешту подають вістку, що Мадярщина підносить домагання до Чехословаччини, щоб вона віддала Мадярщині негалицьку територію, заселену мадьярською людністю, як Чехословаччина віддала Німеччині судетські краї, а Польщі Тешин, а крім того щоб згодилася на переведення в краях, забраних від Мадярщини, народне голосування над тим, до котрої держави населення цих країв захоче належати: чи до чехословацької, чи до мадьярської держави.

Перша частина мадьярського домагання йде по лінії засади національного самовизначення, за котрою кожному народові належить право рішати про свою державну приналежність. Вона виходить із заложення, що мадьяри, котрі колись належали до мадьярської держави, а котріх потім силою прилучено до чехословацької держави, без сумніву хочуть знову належати до мадьярської держави, і в цьому справді нема найменшого сумніву.

Друга частина мадьярського домагання не виходить уже з засади самовизначення народів, бо та засада вимагає лишити населенню Закарпаття сказати свою волю про державну приналежність без ніяких обмежень. Обмежити їх у висказі волі значить цю засаду ламати. Видно, що таким обмеженням мадьяри сподіваються заставити немадьярське населення заявитися за Мадярщину, хоч воно за неї не заявлялося, якби йому була дана повна свобода вибору. Ця частина мадьярського домагання виходить із заложення мадьярського імперіалізму. Вона послугується, видно, аргументом історії: мовляв, що належало колись до Мадярщини, повинно до неї належати навсе.

Такі претензії підносила Мадярщина не від ніни. Підносила вона їх від самої утрати тих країв. Та досі Чехословаччина, і сама й з своїми союзниками, була досить сильна, щоб не звертати уваги на ці домагання слабої Мадярщини. Тепер Чехословаччина слаба й полишена на себе, а Мадярщина має сильних союзників. Отже нині Закарпаття справді грозить небезпекою, що Мадярщина під сякою або такою притокою посягне по Закарпаття та окупє його або сама або в порозумінні з іншими державами. Звісно, що повного самовизначення Закарпаття бояться деякі держави поза Мадярщиною й радо їй допоможуть Закарпаття окупувати.

Чого ждати українцям Закарпаття від мадьярської окупації, не трудно догадатися. Маємо на відповідь живу практику багатьох століть. Без перебільшення можемо сказати, що ні один з наших сусідів не переслідував українського народнього руху так послідовно й безпощадно. Правда, мадьяри від часу війни запевняють відірвані від них національності, що набудуть будуть шанувати їх національні права, але досвід нас учить, що народи своїх наставлень до інших народів так скоро не змінюють. Ми знаємо, що як Мадярщина добивається назад Закарпаття для себе, то не в іншій цілі, лише в цілі повної його мадьяризації.

Куди має йти наша політика в цій справі, виходить ясно: нам треба за всяку ціну, виступити проти мадьярських посягань.

СТАТУТ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У РУМУНІЇ В ПРАКТИЦІ

Недавно подали були часопису вістку про новий румунський статут для національних меншин. Українські газети здержалися від якихнебудь коментарів і здогадів, надіючися, що саме життя покаже, наскільки румунські правлячі чинники цей статут схотять приміняти в практиці, чи має він остатись тільки на папері декоратією для заграниччя, поза якою на ділі нічого не змінилось.

Справа виявилася в коротшому часі, ніж ми думали. Згаданий декрет вийшов чотирнадцять днів перед початком шкільного року. За той короткий час батьки мали заявитись у справі мови навчання в школі, до якої ходять їх діти. На Буковині дозволений часопис "Час". Всі культурно-освітні осередки в краю, при допомозі яких можна було повести відповідну акцію, знищені. "Час" помістив 6. вересня ц. р. зразок заяв у справі мови навчання. Розіслано тисячі примірників. Цей самий зразок помістив "Час" у друге в числі з 9. вересня, та влада сконфіскувала цей зразок і читачі не знали навіть, що цей зразок був надрукований вдруге і сконфіскований, бо заборонено лишати в часописі білі плями. Не було іншої ради, як кинути на села та роздати всюди формуляри заяв.

Черновецька українська інтелігенція розіхалася по селах з формулярами заяв. Влава відповіла масовими арештами. Між іншими в четвер жандармерія арештувала в м. Силетині інж. Олега Турушанку, а в с. Бродині п. Степана Тимчука. Всі арештованих гонять з найдавших околиць пішки до воєнного суду в Чернівцях. У в'язниці воєнного суду жакливі відносини: Арештовані сплять на голій дошці у келіях, повних шурів, блоніць та вошей. Про поведінку старшин жандармерії та слідчих суддів нема що й говорити.

Так реалізують декрет про національні меншини відносно шкільництва, що паробив стільки шуму за кордоном.

У справі відправи богослужень видав румунський прем'єр - патріарх у букарештській газеті "Неамуль Романеск" такі коментарі до нового

статуту для національних меншин:

В румунських селах або в селах з румунською більшістю мають усі богослуження правитись виключно по румунськи. Щодо сіл з нерумунським населенням, то треба розрізнити села з слов'янським населенням або з слов'янською більшістю; там маєтись богослуження і далі правити по румунськи, а тільки екстенію й одну молитву можна читати мовою вірних. У селах з неслов'янським населенням і цього не вільно; все богослуження буде й далі правитись по румунськи. Проповіді можуть бути вголосовані мовою "зрозумілою вірним" (отже не рідною мовою вірних). При обрядових святах вдома (хрестини, похорони і

НІМЦІ ПРО ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ

В 5-му числі місячника "Der Deutsche im Osten" появилася стаття про польсько-українські відносини, які автор змальовує ось так:

Польська преса і польські офіційні круги відносяться з симпатією до руху судетських німців, однак ця симпатія не є безітересовою. Польщі йде про те, щоб позискати при цій нагоді засадничі поліпшення положення польської меншини в Чехословаччині. Однак, як це вже нераз було, Польща держиться зпочатку ззаду, коли в той час німці борються в першій лінії, і щойно коли німці справу вигравляють, Польща використовує, прецедент і зголосить, на ніщо вже не наражаючися, свої претензії. Справа судетських німців причинюється крім того до віддавання вже бажаного польсько-словацького зближення. Є це одна причина більше, для якої Польща в справі судетських німців зберігає прихильну неутральність.

Однак у відношенні до своїх меншин Польща не задумує витягнути з чехословацької справи ніяких конвенцій. Автономічні домагання у-

т. п.) можна деякі молитви відправляти мовою вірних, але більшість богослуження відправляти таки по румунськи.

Як у практиці виглядає охоронний статут для національних меншин навіть у звуженій інтерпретації прем'єра - патріарха, найкраще говорить отсей характеристичний факт:

Воєнний суд засудив 27-літнього черця хрещатського монастиря (над Дністром, напроти Залішків) Петра Германа на 6 місяців в'язниці та 10,000 лей гривни за те, що в місті Заставній читав над покійником церковно - слов'янську псалтирю і тимсамим ніби вів "українську пропаганду".

Повищі факти доказують наглядно, що румунський статут для національних меншин у відношенні до українців має тільки теоретичне значіння. У практиці тамошні українці не мають змоги користати з нього, бо влада не допускає. Отже, на ділі осталося все по давньому.

і пів мільона. Автор доходить до висновку, що Велика Україна займала би простір коло 620,000 кв. км. з 50 мільонами населення, в тому 40 мільонів корінних українців.

Переходячи до справи польсько-українських відносин від часів світової війни, автор підкреслює, що тоді, коли совєтська Україна тіпилася сякою-такою автономією, українці - польські громадяни вважали свою приналежність до Польщі за деякого роду привілеєм, бо їхнім змаганням було відвертати від Польщі і прилучити замешкалі ними землі до української республіки. На щастя для Польщі, у Совєтах курс загострився, українська автономія сталася фікцією й українці в Польщі хоч-не-хоч погодилися з фактом приналежності до Польщі. В 1935 р. польський уряд започаткував "нормалізацію", яку однак польська сторона вела в спосіб дрібничковий і нездиркований. Польські політики по смерті Ю. Пілсудського не зрозуміли великої ідеї маршала, який по забезпеченні собі західного фронту в величезному накладу сил, по 1934 р. всі сили хотів обер-

нути на дефінітивну розв'язку української справи. Під натиском публічної opinio publicae політики відступили від ширшої засадничої реалізації нормалізації, повернулися до польонізаційної політики на східних і південно-східних кресах і цимсамим запропастили одну з великих нагод осягнути те, щоб українці позитивно устосунувалися до Ринно-сполитої. Помилкою було теж, на думку автора, започаткування руху серед загумшканої шляхти Підкарпаття, що зовсім непотрібно роздражало українців. Непотрібно була теж боротьба з гр.-кат. духовенством. Тепер українці всі свої зусилля спрямували на господарські справи, стали самовистарчателі і навіть бойкотують Польщу.

Майбутність, на думку автора, не представляється корисною для Польщі. Природний приріст українців є значніший ніж природний приріст поляків (українців прибуває щорічно 100,000), а шоденні виснажливі сутички з українцями вимагають від поляків величезного накладу сил, по 1934 р. всі сили хотів обер-

ЯК ПОВСТАВАЛА МОСКВОФІЛЬСЬКА ПАРТІЯ У ГАЛИЧИНІ

Причини еміграції галичан на Холмщину 1865—1867 р.

(Старання спровести до Росії єпископа та священників із Галичини. — Якє враніня зробив Львів. — У українському театрі. — У мітрополіта Литвиновича. — У Народнім Домі. — Соім. — Анекдоти про віденський парламент. — Вігоміні несподіваної смерті мітрополіта Якимовича. — Що сказав цар. — Після розгромлення Австрії під Салдовою. — Старання галичан за посади в Росії. — Заван. Науменко у соїмі. — В адін час набуває малорусину по великоруски. — Старання священника-поета Могильницького і наклепи проти нього. — Правдиве і фаришеске лице трьох галицьких священників-москвофілів. — Поляки співають: Боже, царя храни! — Пособія. — Байки про старого діда та "русина-союка").

Рік 1866 в історії Галичини важний тим, що в тому році галицькі москвофіли виступили здекларовано: заговорили виразно про єдність із москалями. Їх історики впевняли, що сама наука навчила їх цієї єдності, а українська партія повстала завдяки польським інтригам і Австрії, яка нібито вважала для себе кориснішим "сепаратизм" українців.

Та із документів переконуємося, що інші були причини повстання москвофільської партії в Галичині. М. і у журналі "Кієвська Старина" з 1898 року (березень, квітень, травень) знаходимо листи Теодора Гавриловича Лебединцева, писані до його брата в рр. 1865—1867, що пояснюють нам причини еміграції галичан на Холмщину й обставини, серед яких москвофіли виступили прилюдно, в газеті і в соїмі з програмою єдності Росії. Т. Лебединців був від 1865 р. начальником "вищою відкриває" Холмської учебної дирекції". Щоб вирвати уніятські церкви та школи в Холмщині з рук поляків, треба було до того уніятів - священників і учителів, прихильних Росії, а таких у Польським Королівстві трудно було знайти. Треба було спроваджувати учителів із Росії та Галичини, а священників-уніятів, неприхильних для поляків, а прихильних для православ'я, з Галичини. Тою справою займався Лебединців. І вже 1876 р. холмська єпархія рада-нерада перейшла на православ'я, а по холмських українцях, уніятах, яких і російські газети називали українцями, а їх мову українською — і слух загинув.

До тієї історії подає дуже цікаві матеріали згадане листування. Та ми займемося тільки матеріалом із нього, що безпосередньо торкається Галичини. Довідемося, що Черкаський (князь, головний директор комісії внутрішніх і духовних справ у бувшій Польським Королівстві) хотів спровести до Львова і єпископа і священників. Справи не полагодили тому, що Черкаський хотів мати єпископом котрогось із мо-

сквофілів (Гинилевича), однак львівський єпископ Литвинович не згодився на те. І сам Черкаський хвалить за те єпископа Литвиновича, бо "Гинилевич мовчав не енергійний і замашаний в ріжні скандали. Кандидат Литвиновича далеко ліпший від Гинилевича і характерніший". Далі довідемося з тогож листа, що були старання спровести галичан до Холмщини ще 1864 р. Це вдалося шойно Лебединцеву, коли він сам поїхав до Львова, навязав взаємини з ріжними людьми та заопікувався емігрантами до Холмщини й москвофілами в Галичині.

У Львові був Лебединців у грудні 1865 р. і описує в листі свої вражіння.

"Я вернувся нарешті до Львова. Так я був в осередку уніятської хохломанії. Багато там відмінного, цікавого від всього не розповідати. Я віз деякі книжки і тому мене лякала комора. І того я лякався, як із німцями порозуміюся. Та складалося несподівано добре. Начальник російської комори Шевелів написав до начальника австрійської комори, щоб з мною обійшлись ласкаво. Той говорив добре по польськи і як прочитав записку, пропустив мене без ревізії. Галичина зробила на мене спершу трохи сумне вражіння, може бути тому, що я їхав у погану погоду, а може тому, що сумно було мені дивитися на цей рідний нам закуток, покальчений під подвійною владою поляків і німців. По дорозі дуже цікаво я приставав, коли зустріли селян і починав із ними гутірку. Все таксамо, як у нас: хати, столи, хліви, одежа, мова, хід, погляд, лице, поведінка у розмові та ненависть до поляків. Лише стовпи всіди австрійські та написи німечко-польські. Це найбільше сердило мене. Церкви такі самі, як і в Холмщині та які були в нас ще дуже давно, напр. у Сигидинцях, у Журавні.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Вячеслав Будзиновський.

ПРАКТИК

(Оповідання).

1)

Село Іванчики було славне на цілий повіт своїми празниками. Слава тих празників сягала й поза межі повіту. Празник в Іванчиках був сегомогний, на свято Івана. Ніхто не збагне, яка була причина, що ту днину цього року празнували так шумно й гучно. Одні казали, що тому, бо між кожними п'ятьма іванчиківцями були, як не чотири, то бодай три Івани. Другі казали, що тому, бо село було бідне, й іванчиківцям "овес бричка". Ще дехто висказував здогад, що населення Іванчиків, то не українська раса. Казали, що то зукраїнішена частина орди гунів, котрі через наші землі пройшли ще далеко до того часу, коли на цих землях засіли українці.

Яка причина була, така й була, а в Іванчиках народ гідно празнував свій празник. Арендатор все привозив бочку, найбільшу, яка в горальні була. Привозив не дощівку, а чисту оковиту. Зараз по празнику відвозив до горальні порожню. Також до міста їхало пару фір, зараз на другий

лишалися тільки ті, що ще не годні були вилізти з коліски, і ті, що вже не годні були вилізти з ліжка.

Ось таким то празникам Іванчики завдячували свою славу в цілій околиці. Про це, що в Іванчиках діялось, що правда, не писали газети, та це не конче було потрібне. Газету заступають у нас торги. Як у Іванчиках, чи в яким іншому селі сталося щось цікаве, то не треба було ждати на ярмарок. Вже звичайного тижневого торгу було досить, щоб про пригоду знав цілий повіт.

Одного року празник в Іванчиках скінчився не так славно, як звичайно що року. Не треба було нікого пороти, бо нікого не вбили!... І тяжко побитих не було... як не рахувати зломаної ноги різника Яничка. Той ноги ніхто не зломив йому. Ту ногу він сам зломив собі, коли впав на кам'яний поріг своєї власної хати.

— Сам собі винен! — казали всі свідки тої пригоди. — Сам собі винен, бо був п'яний. Як би був так дуже не випив, то був би не впав так нещасливо тоді, коли його, з його власної хати викликали п'яні гості. Як би був так багато не пив, то був би не впився. Як би не був п'яний, то був би на порозі не підткнувся. То повалила його і ногу зломив.

Баба мала злість до різника, бо стара корова, яку він від неї купив був і зарізав, довго мучилася, заки вснула на віки. Дивним дивом, підірвала корова лежала тихо. Різник стояв коло підрізаної і дивився, як з неї лила кров. Тепер баба мстилася, приговорюючи:

йому його власна горівка!

Коли різник почув біль, він витверезився. Став ревіти, як підрізаний, та незарізаний бик. Він навчився так ревіти мабуть від тих биків, що їх сам різав.

— Чого ви кричите так, що аж в ухах лищить? — спитала одна баба з докором. — Ви повинні були від тих биків, що їх різете, навчитися, як терпти біль і так дуже не кричати. То не штука без крику і без скімління різників дивитися, як тече кров не з нього самого, а з підрізаного ним бика, або з невинної корови!

Баба мала злість до різника, бо стара корова, яку він від неї купив був і зарізав, довго мучилася, заки вснула на віки. Дивним дивом, підірвала корова лежала тихо. Різник стояв коло підрізаної і дивився, як з неї лила кров. Тепер баба мстилася, приговорюючи:

— Корові було ще гірше як вам, бо ви її різали на смерть, а вона бідна не робила такого гвалту. Допуст Божий, тай годі!

— Ратунку! — заревів різник. — Біжіть до Дідика. Дідик нехай приїде сюди! Знахор Дідик був сільським доктором. Він вськи хороби зашпитував, лікував найріжнішим зллям і ріжними корінцями. Був на цілу околицю

славний з того. Та найбільше вславили його поломані кості. В Іванчиках і в цілій околиці селяни казали, що поломаних костей жадець доктор не зложит так добре, як знахор Дідик. Складати кості навчив його батько, котрий ту штуку знав від свого діда і прадіда. Виправу Дідика могли мати, бо в Іванчиках поломані кості бували не лиш на свято Івана. Кожне весілля кінчилося якоюсь пригодою. Не диво, що різник Яничик, домірковуючися, що його нога зломана, приказав того Дідика покидати до себе.

Люди, що окупили Яничка, ще не витверезилися і безрадно стояли навкруги нього, не знаючи, що їм робити.

— По Дідика пішли! — Яничик знов закричав.

— Та не знає, де нині знайти його, — замігив один, що ледви держався на ногах.

— На кінці язика! — Яничик заревів.

Аж якась баба, що саме тепер надбігла і була досить твереза, розкукудалася:

— Чи ви в театрі? Чи то цигани медведя привели ланцюху? Чи ви може гадаєте, що то не чоловік поломаний реве, а ангели-херувими співають? Та бодай до хати занесіть його! Я біжу по Дідика.

(Дальше буде).

• 3 ДНЯ •

МІЖНАРОДНІ ГІЕНИ.

Що правді сказати, ми, українці, не маємо чого так дуже симпатизувати з чехами. Це люди підступні і зрадливі. Вирвавшись зневолі та добившись своєї самостійності, вони давай давити слабшого. Ніхто не був задоволений з їхнього панування. Ні німці, ні словаки, ні українці, ні мадяри. Здається, що і поляки були незадоволені, але їх у Чехословаччині було так мало, що ніхто не звертав на них уваги.

Однак найбільше з усіх, за старим, традиційним звичаєм, були гієти такі ми. Бо не було за нами кому упійнутись. Інші народи мали свою армію, тож могли переконливо упійнутись за своїми країнами. А ми?

РОЛЯ ПОЛЬЩІ.

Одиною потіхою для нас може бути це, що серед гнети (так кажуть філософи і пророки) люди виплекають високі моральні цінності, які на далеку мету перемагають. Філіну силу. Потішаймося тим.

Зате поляки в останньому конфлікті дали ще раз наявний доказ, що вони належать до так званих „народів-шакалів“.

Шакаль, як хто того не знає, це таке сотворіння, завбільшки таке, як і вештається по нетрах і дивиться, чи якийсь сильний звір не залишив за собою якогось падла; а також дивиться, чи якийсь звір, зранене, чи знеможене, не починає конати. Коли шакаль переконається, що якийсь звір зранене, або знеможене, то він поволі підступає до нього й обережно переконається, чи він справді вже не має сили. Переконавшись, що якийсь звір конатє, він тоді з „великою увагою“ кидається на нього і рве на шматки.

ТАК ПОСТУПАЄ ПОЛЬЩА.

Саме в такий спосіб поступає Польща. Переконавшись, що Чехословаччина конатє, що її будуть розбирати інші Польща давай висувати свої домагання до 80,000 тис. польських поляків. Давай слаш свою армію на границю Чехословаччини і давай, наче шакал, наслідувати у всьому їй.

В такий шакальський спосіб Польща поступає також з нами. Вона тепер у злочинний спосіб переслідує нас і старається нас стерти з лиця землі, бо знає, що ми винні в дуже тяжкому положенні.

МИ ТЕПЕР ЗРАНЕНІ.

Польща дуже добре знає, що український нарід є нині „зраний“. Вона знає дуже добре, що московський дикуні також старається всіми силами „доконати вдову сиротину“. Польща знає, що ми, українці, зводимо завзяту боротьбу з московським дикуном, який старається вихолостити наш нарід з усіхких відрубних національних почувань і обмосковити його до самого гнилу. Польща добре знає, що ми тепер у такому невідрадіному положенні, що у випадку війни Советів з Польщею ми фактично не знаємо, що робити, котрого ворога виждати страшнішим.

Знаючи це все, Польща в жорстокий спосіб глузиться над нами і пускає в рух усі свої сили, щоб нас на західно-українських територіях вигубити.

МИ МОГЛИ БИ БУТИ СИЛЬНІ.

В тім критичнім положенні одна гадка є для нас потішли-

ва: ми є великий нарід і могли би бути сильні. Колиб нас було лиш кілька мільонів, то положення наше булоб майже безвиглядне. Алеж нас є 45 мільонів. Якби ми скупчилися в одну свідому і героїчну націю, то впродовж 24 годин струглиб зо себе всяких шакалів і галапасів. Отож від нас самих залежить, що з нами буде.

Ці жорстокі переслідування такі не пропадуть цілком марно. Вони саме роблять те, що ми стаємо сильною, згуртованою, героїчною нацією. А висліді того вже не треба буде довго ждати.

НОВА ДОБА.

Останні події переконали наглядно всіх, що границі котреїнебудь держави вже не є такі незмінливі. Ми є свідками, як усі покритіжені народи домагаються самовизначення і їх домагання знаходять зрозуміння навіть у тих, що мають силу. Ні француз, ні англійці нині не хочє боротися за те, щоб чехи панували над німцями, чи іншими народами.

Ми вступаємо в добу, в якій на чергу може прийти справа всіх гієтих національних меншин. По Чехословаччині підє Польща, за Польщею Румунія, а далі Совети. Гнобителі мусять зникнути з лиця землі. Тоді шойно настане сталий мир на землі.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДІТРОИТ, МІШ. Квартальні збори Тов. У. Н. Союзу, від 292, відбудуться в неділю, 9. жовтня, в годині 12:30 пополудні, в галі У. Н. Дому, 4655 Martin ул. Тому, що маємо важні справи до погодження, просимо, щоб всі члени точно явились. Минувшого тижня секретар порозсилав плачення проценту до У. Н. Союзу до членів, котрі свого часу побрали позички на свої грамоти. Декотрі члени не платять від 1933 року. Отож прошу старатися платити хоть процент. Цю карточку і гроші належить принести до секретаря. Рівнож пригадую, що відділ проголосив кампанію за новими членами. Панове, ми мусимо до кінця року дістати тридцять нових членів. Маймо на увазі той слух, що в думності сила. Най кожний думає, як сказав наш поет Іван Франко „Пам'ятай, що на тобі мільонів слуг стоїть, що за долю мільонів мусиш дати ти отвіт!“ Я вірю, що як ми тільки трошки доложимо сил, то є прийняти, але п'ятдесят членів дістанемо. Не робіть ріжниць, старші діти, а особливо молоді! Іне раз молоді! Іх є ще подостатком таки між нашими членами. — І. Форіс, пресдє; І. Андрусен, касє; Петро Кісел, секр.

КЛІФТОН, Н. ДЖ. Звичайний мітинг Товариства Українська Спє, від 182, відбудуться в неділю, 9. жовтня, в годині 2. пополудні, в парадній галі, 45-47 Гові Ел. Пасєт Н. Дж. На порядку нарад важкі справи. Тому просіть всіх членів прийти на збори. Довзуючих членів надішлють приймати і випробувати своє знання і виступити, бо інакше будуть суспендовані. — Іван Жиницький, пр.; Григорій Ясків, секр.

УЖЕ ВИЙШЛА ДРУКОМ І ПРОДАЄТЬСЯ СЛУЖБА БОЖА

Б-ДУР
НА МІШАНИЙ ХОР.
Музика
Михайла Гайворонського.
„Місіонар“ за липень 1938.
пише:

„Для всіх любителів нашого обряду та його правдивої краси — радісного поновлює буде от-ся СЛУЖБА БОЖА, яку упію-жив наш славний музик М. Гайворонський. Його пісні і мелодії знає і співає увесь край. А тепер цей славний наш композитор уобраз слова сво-нашої Літургії в чудові, пов-важні, а при тім широкі-набож-ні мелодії. Книжка видана „дуже гарно, на дорогі папе-рі. КОЖНА НАША ПАРОХІЯ „В КРАЮ І ЗА МОРЕМ, при-який існує церковний хор, по-винна замовити собі цю вар-тісну і не дорожу Службу „Божу“.

Проф. Олександр Кошиць писав у „Свободі“:

„Літургія М. Гайворонського „робить приємне в гарне пра-жіння. Гармонія проста і ясна, голосоведення легке. Діпазон „голосів не широкий: у межах „голосу пересічного хорного співака. Настрій загальний, спокійний і світлий. Ці якості „роблять працю Гайворонсько-го виділюю і доступною кож-ному, навіть невеликому хо-рову“.

Ціна 2 долари.
ЗАМОВЛЯЙТЕ В КНИГАРНІ „СВОБОДИ“

„СВОБОДА“
81-83 Grand St., P. O. Box 346
Jersey City, N. J.

НАГЛЯДАЮТЬ ПЕРЕСУНЕННЯ ГРАНИЦЬ.

Це міждержавна комісія, котра має опрацювати подробиці перенесення судетських країв до Німеччини. Встановлено її на конференції 4 великих держав у Мінхені. До неї належать (зліва направо): сер Невил Гендерсон, британський амбасадор у Німеччині; д-р Вейтх Матти, чеський представник у Берліні; Андре Франсуа-Понсе, французький амбасадор; барон Ернст фон Вайцекер, секретар німецького міністерства закордонних справ, предсідник комісії; та д-р Бернардо Атоліко, італійський амбасадор.

ХМЕЛЬНИЧЧИНА 1648—1649 Р. У ПОЛЬСЬКИХ ВІРШАХ

(2)

Таксамо Кучваревич підкрє-слє український характер Хмельниччини:

Не впомне под Корсунєм
яко криваве зноє
Сончил з цного рицежа,
гди руске подвоє
Яко шкарлатєм якім кривіон
скропйоне били,
Гди українське поля кривавон
росен пілі“.

Для автора поеми „Сатир Подгурскі“: „Глувні ляхом Русь неспияцєлє“. Він зазна-чує, що по корсунській битві

„Так гди сен здрайцом зразу пощенціло

Цо живо зараз на воїне кшкнєло,
Вистика праве Русь з ко-жєня повстала.

Мета повстання, на його думку була одна:

Правє сє на то здрайци засадзілі,
Би ляхув з Русі до шєнту вибілі.

Автори польських віршів не тільки відчували національ-ний антагонізм до козаків і до українського народу. Для них, козаки „неспияцєлє сирєсєні“, „зла чернь“, „ко-зак бжидки“, „смецє взарє-л оне“. Бялобоцькі каже про козаків: „Нуж в інших мєй-снах жабі оживайон козац-ке, ктурє з єзюр Днєпру встайон“, а нарікаючи на поль-ську нерішучість зпочатку 1649 р., кличє трагічним голо-сом:

„Тоемї так жмїє руске угласкалі,
Жєсємї сє лєдвє над Віслоп зосталї“

Не менше виразно як націо-нальний антагонізм до козаць-кої маси, поляки відчували й антагонізм релігійний. Зімор-вич вкладає в уста ніби право-славного Дороша такі слова:

„Матка наша єст церкєв
повшєхна, тєй маткі
Відондз тисєонцкєрєц гор-шє нїж погани дзяткі,
Мусьєлєм сєбє брацтво тих
виродкув збжидзіць,
Мусє сє маткі такей (од-пусьє мї!) встидзіць!

Релігійні змагання та пля-ни Хмельницького після збо-рівського миру характеризує Бялобоцькі так:

Косцьоли з кільку воевідзтв
випєра,
На винїсєнє унії нацєра
Українське хцє сєє схїзма-тикі
В сєнат осадзіць, вигнаць
католикї
З воевудзтв кільку.

Правда, ми маємо докази, що козаки вбивали і право-славних, але лише тоді, коли вони прислугували ворогові. Напр. Кушєвич оповїдає, що козаки викололи очі та об-тяли руки православному чер-цєві з Буська, тому, що він

це найгірший стид, що шлях-тичів побили — хлопці!

Снадзь би снадєйша од неспияцєлє
Понєсць шванк такі, алє не од Хмєля,
Смецї взардзонєй! Цо най-вєнцєй болї,
Тож єзж хлопскєй блїз-цїзьми нєволї.

Бялобоцькі впєвняє, що не хоробрїсть козаків, лишє влас-ні грїхи поляків, були при-чиною, що поляків Бог упо-корив і виставив на посмїхо-вицє перед усім свїтом. Він радїє, що поляки жорєстоко карали українськє сєла та мїста:

На шиклад потонїи,
Жєби то помьл наруд вьроломнїи,
Жє паном тшєба шиклад вольнї даваць,
Іх чцїць і слухаць, пши бунтац не, ставаць!“

Над тим самим падькає Зі-морєвич:

„Чєгєсємї нєщєнсєлївї людзє дочєкалі!
Слудзи нам, гєй нєстєтїж, слудзи пановалї,
Насї власні наймїцї, смрод-лїві гноїковє,
Нам, паном свим дзєдзїчнїм, усєдлі на гловє“.

А Кучваревич аж у роспуку попадає на згадку, як то хло-пи під Збаражєм молотили вєльможних панів цїпами та рубали косами:

Яка там бїтва бїла,
вспомнєць, мошнї Божє!
Страх бїє на чловєка! Гди юж чим ктє можє
З козакув, єдні з кїмї, а друдзи з косамї,
З осмалїоним ожогєм, з сєкєрон, з цєпамї
Ку нашим ослєп правє вальон сєн. О встидзє!
Чим вєнцє хлоп снопи бїлє, з тим до бою їдзє.
Так сєн она громада нава-лєм сїпала
Вжєщєонц по руску „бїй-тє!“, по татарську „гала!“

Щодо самого Хмельниць-кого, то, сомосєбою, нє знахо-дїмо у польських віршопїсцїв із тих часів єдєлїх комплї-мєнтїв. Він для них передовсїм „здрайца“, „лєтр“, крово-жадний тїран, „хлоп“ і т. д.

ВІД 1. до 29. ЖОВТНЯ

(October 1 to October 29)

ЦЕ ЮВІЛЕЙНИЙ МІСЯЦЬ 20-ЛІТТЯ ФІРМИ

П. СТАСЮКА

124 - FIRST AVENUE, NEW YORK, N. Y.

628 - 5th Avenue, South Brooklyn, N. Y.

121 Nassau Ave., Greenpoint, Brooklyn, N. Y.

УВАЖАЙТЕ НА ОГЛОШЕННЯ В „СВОБОДІ“ У ПЯТНИЦЮ 7. ЖОВТНЯ (October 7.)

ПОДЯКА

До Обєднаня Українських Органїзацій в Америкї.

Прощу прийняти мою шїру подяку за виснови співчуття, які перєсєлали Ви мєнї від українськїй їмїграції в Америкї в листї з 11. 7. 38.

Після численїх писемнїх вияви співчуття, що їх перєсєлали мєнї поодинокї особи й органїзації зприводу смєртї могого члєвїка, поплїли тєж пожєртви для мєнє від наших землїкв їзза океану.

Дякуючї отсєю дорогою всїм тим жєртводавцям, прошу рївночасно всї для мєнє зібранї грошєві пожєртви передати у вїзвольний фонд і в той спосїб причїнитїсь до дальшого вєдєння борєтби за здїйсєннє тої великїй Ідєї, що за нєї бор-євсьє вєсєє час і зложив своє жїттє мїй нєволїк.

Слава Українї!
З належнєю пошанєю
Ольга Коновалєць.

Коли доля усмїхаєтьсє до нас, то лишє на тє, щобї по-казати нам свої зуби.

Хтє чим воює, з того і жє.

„НЕ БУДЕ ВІЙНИ“.

Англїйський премїєр Чєймберлїн відїтчує перед радїом свою заяву по поворотї з конференції в Мінхєнї. Він сказав тоді, що йому вдалося запобїгти вїйні.

ШКІЛЬНИЙ РІК ПОЧИНАЄТЬСЯ!!! ПРИГОТОВІТЬ СВОЇ ДІТИ ДО ШКОЛИ! КУПІТЬ ІМ ПОТРІБНІ КНИЖКИ!

Не досить післати дитину до школи. Треба їй ще дати книжки, без котрих вона не може навчитися читати, а потім книжки, щоб заохотили її читати.

Ось Вам вибір таких книжок для дітей:

- ДРУГА КНИЖЕЧКА** (читанки для 2. класу) М. Матвійчука 50 ц.
- ТРЕТЯ КНИЖЕЧКА** (читанка для 3. класу) М. Матвійчука 60 ц.
- ЧЕТВЕРТА КНИЖЕЧКА** (читанка для 4. класу) М. Матвійчука 75 ц.
- ШКІЛЬНИЙ СПІВАНІК** у двох частинах. Зладив Ф. Колесса 75 ц.
- СПІВАЙМО**, збірничок пісень на два голоси для шкільної молоді. На весняне свято пісні. Зладив Ф. Колесса 20 ц.
- ЗБІРНИК НАРОДНИХ ПІСЕНЬ**. В укладі на три голоси для ужитку шкільних хорів. Зладив Ф. Колесса 60 ц.
- СПІВАНІК** для дітей дошкільного та шкільного віку. Зладив Михайло Гайворонський 30 ц.
- МАЛИЙ БАНДУРИСТ**, збірка пісень для дітей. Підбрав і впорядкував Михайло Таранько 20 ц.
- ДИТЯЧІ ЗАБАВИ**, зібрав і впорядкував Михайло Таранько. Містить гарні забави і пісні для дітей з музикою до пісень 35 ц.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ для дітей, в 4-ох частинах:

- Часть 1. Київське Князівство
2. Галицько-Волинська Держава
3. Козаччина
4. Україна в неволі.

Друковано гарним чистим друком з багатьма ілюстраціями М. Фартуха. Кожна частина 20 ц. Всі 4 частини 75 центів

- МАЛА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ**, І. Крип'якевича 15 ц.
- МАЛИЙ КАТЕХИЗМ** християнсько-католицької релігії. Уложив о. Іван Рудович 35 ц.
- БІБЛІЙНІ ОБРАЗКИ**. Перші початки науки релігії. о. С. Біленький. Ілюстровані 35 ц.
- ХРИСТІАНСЬКО-КАТОЛИЦЬКА НАУКА ВІРИ** в біблійних оповіданнях для дітей. о. С. Біленький 50 ц.

ДЛЯ УЧИТЕЛІВ:

- МЕТОДИКА** правописних і словесних вправ з додатками: диктати, зразки говірок і спис висловів. Практичний підручник для вчителів і кандидатів учительського знання. Зладив д-р Кость Кисілевський 65 ц.
- МЕТОДИЧНИЙ ПІДРУЧНИК** до навчання перших початків українського письма. Зладив М. Матвійчук 75 ц.

Замовлення слати:

"СВОБОДА"

P. O. Box 346

Jersey City, N. J.

ПРИ ЗАКУПАХ У БІЗНЕСАХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В "СВОБОДІ", НЕ ЗАБУДЬТЕ ЗГАДАТИ, ЩО ВИ БАЧИЛИ ОГОЛОШЕННЯ В "СВОБОДІ"

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС "СВОБОДА".

3 УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

БОСТОН, МАСС.

Протестуймо, домагаймося свого!

Українська громада, що гуртується при укр. прав. церкві, все і всюди старається допомогти українському народові. Вороги нині не лише дають наш нарід, але не дозволяють, щоб найменше словечко про той гніт вирвалося за границю, щоб інші народи не довідалися про тяжку долю наших братів. Навіть така достойна особа, як митрополит Шептицький, не може віднести до чужих народів, бо польська цензура конфіскує його слова.

Через те тимбільший обов'язок лежить на нас, іміграції; щоб ми різними протестами розпропагували перед світом ті жорстокості, що їх завдають нашим братам вороги. Ми в Америці маємо свободу; ми є громадянами цієї вільної землі, тому нам звідсіля вільно відзиватися до світу. Не пропущаймо цієї нагоди. Рішучо домагаймося свого, а коли треба, пішлим навіть своїх представників до чужих держав.

Наша громада рішила влаштувати в найближчу неділю віче, якого ціллю буде запропонувати проти жорстокого насильства поляків на Холмщині і Волині, та проти палення і нищення українських православних церков. Наш парох, о. Касків, навязав контакт з чужинцями, які готові прилучитися до нашого протесту.

Ми повинні використовувати до тих протестів американізацію, що мають людські почуття і відчувують кривди інших народів. Іх є багато і вони допомагають жидом, еспанцям, китайцям, а в останніх днях чехам, добивається кращих умов для їхніх народів. Вони допомогли і нам у боротьбі за нашу правду. Та треба їх у тому відношенні усвідомити і представити як слід наше положення.

Та притім усім мусимо виказати перед чужинцями, що ми справді хочемо самостійного життя і що вороги нас справді дають. А можемо це виказати тільки тоді, коли покажемо солідарність і єдність, коли всі гуртом прийдемо запропонувати проти чужинецьких насильств. Коли ми самі розелдані, коли не спішимо масово демонструвати чи протестувати, то це дає слабе свідчення про нас самих.

Отож усі повинні спішити на протестаційні віча і своєю участю причинитися до скріплення могутнього голосу, що з одного боку натаврує нинішні

ВТІКАЧІ ВЕРТАЮТЬСЯ ДОДОМУ.

Судетські німці, що були втекли з Чехословаччини в Німеччину, вертаються додому, як Чехословаччина згодилася віддати судетські краї Німеччині.

тяжкі відносини на українських землях, а з другого боку домагатиметься самоозначення для наших людей.

Н. Давискиба.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

НЬО ЙОРК, Н. Й.

Жертви на визвольну боротьбу з нагоди Конгресу Українських Націоналістів та 8-го З'їзду ОДВУ.

Вотервіл, Н. Й.: від. ОДВУ ч. 21 \$25; від. ОДВУ ч. 21 \$35.20.
Бронкс, Н. Й.: від. 298 У. Н. Союзу \$5; від. ОДВУ ч. 22 \$26.
Мінеаполіс, Мінн.: від. ОДВУ ч. 32 \$50.85 (з академії); від. ОДВУ ч. 32 \$56; з пущи 32 від. ОДВУ \$52.3; О. Горбунів \$1.

Клівленд, О.: Окружна управа ОДВУ \$12.62; від. 251 УНС (Запорозька СМ) \$5; від. 102 УНС (бр. св. Петра й Павла) \$10; від. 336 УНС (тов. "Сокія") \$5; від. СВА ч. 30 \$5; українська греко-католицька парохія св. Петра й Павла \$25; від. ОДВУ ч. 8 \$50; від. 364 УНС (бр. св. В. Великого) \$10; від. МУН ч. 8 \$10; жіночий відділ ОДВУ ч. 8 \$10.

Гейлс, В. Вірджинія: сестр. Пресві. Діви Марії \$5; від. 56 УНС (тов. ім. Т. Шевченка) \$5; залучені організації \$30.
Бріджпорт, Конн.: К. Кушак (від. від. УЧХ) \$25 на визвольну боротьбу; \$5 на склянки; від. УЧХ ч. 5 \$5.
Вінніпег, Конн.: В. Грінча \$1 на визвольну боротьбу; \$1 на політичних в'язнів.

Дуалов, Масс.: М. Федорів \$10.
Джемайка, Н. Й.: бр. св. Юрія \$10.
Ірвінгтон, Н. Дж.: І. Пасичнік \$1.25.
Понтіаки, О.: від. 140 УНС \$5; від. ОДВУ ч. 28 \$10; від. ОДВУ ч. 37 \$5; від. 274 УНС \$10; від. МУН ч. 13 \$5; укр. правосл. церква св. Петра й Павла \$5; Українсько-американський Клуб \$25.00; сестр. св. Покрови \$25.00; П. Сильмак \$1; бр. св. І. Христителя \$5.

Гартфорд, Конн.: бр. св. І. Христителя, від. 277 УНС \$10; Український Громадянський Клуб \$10; від. ОДВУ ч. 5 \$40; від. МУН ч. 21 \$10.
Вест Істон, Пас.: М. Колодуб \$2.
Асторія, Н. Й.: від. ОДВУ ч. 1 \$50; укр. Демократичний Клуб \$25; бр. св. Ніколая, від. 5 УНС \$10; від. УЧХ-ОДВУ ч. 24 \$15; Український Молодіжний Клуб \$5.

Стей Конетікот: Українська Стейтова Політична Організація \$50.
Шкаго, Ілл.: від. МУН ч. 1 \$7; Окружна управа ОДВУ \$50; від. ОДВУ ч. 47 \$10; Петро Діак \$5; від. ОДВУ ч. 2 \$10; від. УЧХ-ОДВУ ч. 12 \$15; П. Плетяк і п. Булка по \$1; від. УЧХ-ОДВУ ч. 10 \$10; від. ОДВУ ч. 46 \$50.

Нью Йорк, Н. Й.: бр. св. Володимира Великого \$10; від. ОДВУ ч. 10 \$50; від. ОДВУ ч. 11 \$25; тов. "Тернопільщина" \$10; тов. "Дністер" \$10; 361 УНС \$25; від. УЧХ-ОДВУ ч. 1 \$10; Центральний Комітет Українських Національних Організацій \$10; від. 204 УНС \$60; українська православна церква св. В. Великого \$10; Е. Авраменко \$5; Т. Ольшанський \$5.
Гейтсвік, Мінн.: від. ОДВУ ч. 4 \$25; тов. ім. М. Пашкевича, від. 94 УНС \$25; від. МУН ч. 2 \$25; від. СВА ч. 26 \$25.
Філадельфія, Па.: від. ОДВУ ч. 12 \$50; від. 339 УНС \$5; від. 83 УНС (тов. ім. І. Франка) \$5; від. УЧХ-ОДВУ ч. 19 \$55.50; від. 375 УНС \$5; від. 105 УНС (бр. св. Володимира) \$10; центральна Союзу Українок Американського Товариства \$10; від. ОДВУ ч. 12 \$15.
Когос, Н. Й.: від. ОДВУ ч. 13 \$38.20; П. Білінський, член 13 від. ОДВУ \$10.
Джерзі Сіті, Н. Дж.: від. ОДВУ ч. 74 \$10; А. Кулич \$5; від. 70 УНС \$10; від. МУН ч. 19 \$10.
Пасейк, Н. Дж.: від. ОДВУ ч. 18 \$10; І. Ладичка \$1; від. ОДВУ ч. 34 \$15; від. УЧХ-ОДВУ ч. 6 \$10; українська православна церква св. М. І. Лодін \$2; від. 42 УНС \$5; від. МУН ч. 14 \$5.
Рочестер, Н. Й.: від. ОДВУ ч. 20 \$20; від. УЧХ-ОДВУ ч. 17 \$50 на санаторію, \$5 на визв. боротьбу.
Сиракуза, Н. Й.: укр. Жін. Гром. Клуб \$5; від. 282 УНС \$5; від. ОДВУ ч. 9 \$5; від. 39 УНС (бр. св. Петра й Павла) \$5; В. Прибіло \$1.
Алентаун, Па.: від. ОДВУ ч. 23 \$30; укр. Гром. Клуб \$10; від. УЧХ-ОДВУ ч. 9 \$10; Марія Рудакевич \$1.
Дітройт, Мінн.: від. ОДВУ ч. 24 \$50; від. 75 УНС \$5; від. 183 УНС \$5; від. УЧХ-ОДВУ ч. 16 \$15; від. ОДВУ ч. 24; з пущи \$1.01, д-р І. Грібик \$2. А. Котонич \$1, Ф. Гузіл \$1.
Вілмінгтон, Дел.: від. ОДВУ ч. 35 \$10; укр. Гром. Клуб \$10.
Бабілон, Н. Й.: від. ОДВУ ч. 39 \$10.
Бруклін, Н. Й.: від. ОДВУ ч. 43 \$10; від. 310 УНС (тов. "Дністер") \$5; від. 158 УНС \$10; від. 325 УНС (тов. "СМ") \$10.
Честер, Па.: від. ОДВУ ч. 51 \$10; від. 156 УНС (тов. ім. Т. Шевченка) \$5; від. УЧХ-ОДВУ ч. 18 \$10; Український Народний Дім \$20; від. СВА ч. 2 \$15; від. 237 УНС (бр. св. Духа) \$25; укр. Політ. Товариство ім. І. Франка \$5.
Ньюарк, Н. Дж.: від. ОДВУ ч. 70 \$10; від. 219 УНС (тов. ім. Грушевського) \$10; від. УЧХ-ОДВУ ч. 22 \$10; І-ша сотня укр. Січових Стрілців \$5; сестр. св. Покрови \$5; співацьке товариство "Бандурист" \$5.
Бетелгем, Па.: від. 288 УНС \$10; від. ОДВУ ч. 78 \$5; Демократичний Клуб \$5; від. ОДВУ ч. 78 (збірка між членами) \$8; від. 47 УНС (сестр. ім. О. Басараб) \$5; від. УЧХ-ОДВУ ч. 23 \$5; М. Брус \$10.56 (збірка з поминків б. п. Д. Підгайного).

Бріджпорт, Па.: К. Сарабун \$1.

Менчестер, Н. Г.: від. СВА ч. 45 \$5.

Пітсбург, Па.: Збірка на весілля Гром. Майношів \$13.25; Українська Народна Поміч \$50.

Сейнт Джордж, Н. Й.: від. 211 УНС \$10.

Бостон, Масс.: Окружна управа ОДВУ на визвольну боротьбу \$100, на пресовий фонд "Націоналіста" \$10, на оборону Лемківщини \$10, річні вождя \$5.

Тонтон, Масс.: від. ОДВУ ч. 40 \$25; з панашили \$12.

Сентрал Фолс, Р. Ай.: від. ОДВУ ч. 44 \$10; П. Бенковський \$5.

Сейлем, Масс.: від. МУН ч. 12 \$10.

Герісон, Н. Й.: від. 64 УНС \$10.

Байон, Н. Дж.: бр. св. Михайла, від. 213 УНС \$5.

Арнольд, Па.: Український Народний Дім \$21.65.

Нью Гейвен, Конн.: від. 370 УНС \$10; від. УЧХ-ОДВУ ч. 4 \$5; К. Марушак передає зо збірки з 50-літнього ювілею Гром. Пугівських на визвольну боротьбу \$6, на Рідну Школу \$6.25.

Балінгфорта, Конн.: від. 54 УНС \$10.

Стейт Нью Джерзі: Крейттова Українська Політична Організація \$180.

Елізабет, Н. Дж.: від. 234 УНС \$15; від. 37 УНС (сестр. "Любов") \$10; від. ОДВУ ч. 65 \$20; від. УЧХ-ОДВУ ч. 21 \$5; від. 3 УНС (тов. "СМ") \$10; від. УЧХ-ОДВУ ч. 20 \$5.

Нью Брітен, Конн.: від. УЧХ-ОДВУ ч. 7 \$25.

Брістола, Конн.: укр. Жіноче тов. "Любов" \$5; від. 390 УНС \$5.

Акрон, О.: від. 295 УНС \$10.

Кембел, О.: від. 218 УНС \$15.

Сінгер, Н. Дж.: від. МУН 18 \$11.45.

Ембрідж, Па.: від. ОДВУ ч. 36 \$4. Разом \$2,589.02.

Центральна управа ОДВУ.

НЬО ЙОРК, Н. Й.

З весілля на визвольну боротьбу.

На весілля Гром. Марії та Михайла Філіп, що віддавали свою донечку Катерину за п. І. Макаренка, 17. IX. 1938 р., гості зложили ширі жертви на помір українським політичним в'язням. Збірку знімавала пані Анастасія Душнікова, яка разом з п. О. Кібіком передала збірку. Збірка \$9, які передано через центральну управу ОДВУ на призначену ціль.

Гість.

НЕРОЗУМНИЙ РУМУН.

Один румунський воєв заложився, що випе літру бензини, а опісля вложив горючий сірник до уст. Коли це зробив, в його устах занялася бензина й нерозумний, але й нещасний чоловік згинув у жахливих муках.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ГАМТРАМ, МІШ. Трикартальні збори Тов. ім. Маркіяна Пашкевича, від. 94, відбулися в неділю, 9. жовтня, в год. 1:30 пополудні, в Укр. Хаті, 2240 Грейвінг уа. Маса багато сприяв до подолання. Було також справоздання фін. секретарі і конгр. комісії за 9 місяці. Тому об'єднання кожного члена є бути прийнятими зборів і подолання тому справоздання фінансового, що також є інших справоздань. Простіться релігійні, котрі мають діти, що не не виступили в члені У. Н. Союзу, щоб не виступили сечас. Також дається до відома тим членам, котрі були присутні на фотографії, що коли хто з членів хотів би мати таку фотографію на пам'ятку, то нехай зголоситься до фінансового секретаря, п. Зобіновського і замовить собі фотографію. Уряд буде робити лише стільки фотографій, скільки члени собі замовлять. Одна фотографія коштує 25 ц. — М. Шаран, секр.

ДОМИ НА ПРОДАЖ

НА ПРОДАЖ 3-ФАМІЛІЙНИЙ ДІМ, 532 So. 11th St., Newark, N. J., з добрим стані, парове опріання на друг. поверх, близько нового Сьєвого Клубу. Що дається? Голосіє, або пішій, на адресу: 263 EASTERN PARKWAY, NEWARK, NEW JERSEY.

Д-Р С. ЧЕРНОВ

● Гострі й хронічні недуги чоловіків і жінок — Шкіра й кров.
● Аналіз крові для подружжого спідства.
223 SECOND AVE., cor. 14th St., NEW YORK CITY, Room 14, Gramercy 7-7697

Офісові години 10-8; неділя 11-2. Жінка-доктор до обслуш. X & флюороскоп.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР, ХІРУРГ І АКУШЕР
321 E. 18th STREET, between 1st and 2nd Avenues, NEW YORK, N. Y.
Tel. GRAMERCY 5-2410.
Урядові години: рано від 10 до 12. Вечір від 6 до 8, а в неділі рано від 10 до 12.

МИРОН ЛИТВИН

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
Без ріжниць, як далеко поза Ньюарком. Вразі потреби телефонуйте до нас. Обслуга шира і чесна. — Office: 383 MORRIS AVENUE, cor. Springfield Ave. NEWARK, N. J. Phone: Essex 3-5347

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНИМАЄСЯ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ

129 E. 7th STREET, NEW YORK, N. Y. Tel.: Orchard 4-2568

BRANCH OFFICE & CHAPEL: 707 PROSPECT AVENUE (cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y. Tel. Ludlow 4-2568.

ІВАН БУНЬКО

Новий Український Удиртейкер заряджує погребми по ціні так низькій, як \$150. Обслуга найкраща.

JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 6th St., NEW YORK CITY.
Dignified Funerals at low as \$150.
Telephone: Orchard 4-8088

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС "СВОБОДА".

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ.

Коли Тарзан відмовився опустити Марію вниз, вона хотіла кричати рятунку. Але заки всіла видати з себе окрик, Тарзан сильно заткав їй одною рукою уста. „Тихо будьте, бо стягнете на себе увагу ворогів!“ Тарзан догадувався, що в тих околицях чимало післанців племені замбегу. Дівчина, успокоївшись, запитала: „А хто ви такий?“

„Хто я, це не грає тепер ролі. Ви називаєтеся Марія Брукс і ви є донька д-ра Брукса“. Дівчина із здивуванням потакнула. Тарзан відразу пізнав її по рисах її обличчя. Вона мала щось подібне до старого доктора. „А звідки ви знаєте моє назвище?“ — запитала вона. „Я знаю не лише ваше назвище, але також знаю вашого батька. Я прийшов забрати вас до нього“.

„Ви знаєте, де мій батько?“ — вразувана дівчина заклікала. Тарзан знов пригадав їй, щоб говорила тихо. „Де є мій батько?“ — з великим зворушенням повторила Марія, обіймаючи Тарзана за шию. Вона в одній хвилині вчитала з очей Тарзана, що він є приятелем її батька. А тому вона віднеслася з таким теплим чуттям до нього.

А Джеф унизу чекав на них і напружував свій слух, щоб зловити їх розмову. Нарешті він відізався: „Маріє, де ти?“ Марія відповіла: „Нічого, Джеф, я безпечна. Зачекай, ми зііємо вниз“. Голос Марії був спокійний. Та всетаки Джеф не довіряв, що все гаразд. Він підозрівав, що той білий дикун упрямував якийсь підступ.